

Irena Turnau

"Zagadnienie grupy literackiej", Stefan Kawyn, Lublin 1946 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 9/1-4, 514-515

1947

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stefan Kawy n: **Zagadnienie grupy literackiej.** Lublin 1946. Tow. Nauk. K. U. L.

Książka ta zajmuje się specjalnym zagadnieniem grupy literackiej wchodzącym w zakres zagadnień teorii grup społecznych, a więc bardzo istotnym dla socjologii.

Na początku autor podkreśla znamieny rys uspołecznienia literatów współczesnych, ich przystępowanie nie tylko do związków zawodowych w celach ekonomicznych, ale także tworzenie się innych zrzeszeń. Przy tym dawniejsze zrzeszenia artystów skupiały się najczęściej koło sławnego pisarza, teraz nastąpiło pewne wyrównanie pomiędzy członkami. Różne czynniki mogą łączyć pisarzy: wspólnota stylu, aktu twórczego i języka, interesy gospodarcze, tryb życia, pochodzenie i wiek. Autor grupę literacką uważa za grupę celową. Oto jej definicja: „Grupa literacka jest to zbiór osób, oddających się twórczym zajęciom literackim, celowo ze sobą związanych świadomością różnych rodzajów wspólnoty grupowej, oraz poczuciem, że stanowią przez układ stosunków wewnątrz grupy całość odrębną“ (str. 25).

Grupa literacka może istnieć dla różnych celów. Tu autor wyróżnia grupy profetyczne, które mają za cel głoszenie i realizowanie pewnych ideałów estetycznych, religijnych, politycznych, społecznych itp. Do tego typu należą grupy poetów awangardowych i obrońców stylu. Dalej istnieją też grupy praktyczno-ekonomiczne, jak związek zawodowy literatów. Gdy chodzi o typy grup literackich autor podaje kilka rozróżnień. A więc mogą być grupy otwarte i zamknięte, dynamiczne i statyczne, wreszcie grupy o wąskim i szerokim zakresie tematowym. W tym ostatnim wypadku sztuka staje się środkiem, a na pierwszy plan wysuwają się ideały polityczne, społeczne czy religijno-moralne. Autor wylicza cały szereg typów różnych grup literackich, jak np. dawne salony czy „cyganerie“. Istnieją specjalne grupy kultowe, skupiające się koło jednostki wybitnej.

Grupa literacka przestaje istnieć najczęściej wobec kryzysów ideowych. Wielkie zmiany w składzie lub ilości członków grupy mogą zmienić poważnie jej oblicze.

W zakończeniu autor zaznacza rolę grup literackich w historii literatury. Taka jest pokrótce treść tej książeczki.

Książka ta pisana jest przez historyka literatury i w tej dziedzinie niewątpliwie zwraca uwagę na nowe i ważne zagadnienia. Przy tym autor dotyka niesłychanie istotnego zagadnienia, a mianowicie wpływu epok i środowiska na twórczość literacką.

Książka ta zwraca uwagę socjologa zarówno tematem rozważań jak i użyciem terminów socjologicznych. Ale tu właśnie leży poważna trudność. Nie mogę się zgodzić z układem treściowym książki, jest on za mało zwarty, zagadnienia nie są omówione systematycznie, lecz wraca się do nich wielokrotnie. Np. przy wyszczególnianiu różnych rodzajów grup umieszcza autor rozdział pt. „Siła skupienia grupy“ (str. 23), które to zagadnienie ponawia w kilku innych miejscach. Gdybyśmy chcieli uściślić rozważania na temat

ogólnej definicji grup i ich klasyfikacji bardzo wiele trzeba by w tej książce kwestionować, jednakże wartość jej stanowi kilka dobrych charakterystyk życia grup specjalnych. Można by kwestionować np. o ile tak luźne grupy jak skupienia literatów koło wydawcy lub grupy zabawowe mogą być uważane za grupy literackie. Książka ta jednak porusza zagadnienia interesujące.

I r e n a T u r n a u (Wrocław).

Ziemie Odzyskane

J a n D y l i k: *Geografia Ziem Odzyskanych w zarysie*. „Książka”. 1946. Str. 309, map 9.

Wśród wydawnictw powojennych ważną i ilościowo dużą pozycję stanowią publikacje dotyczące Ziem Odzyskanych, lecz jak zaznacza Prof. Dylík w przedmowie do omawianej książki „istniejące dotąd opracowania są poświęcone poszczególnym częściom składowym Ziem Odzyskanych lub wybranym zagadnieniom dotyczącym całego obszaru”, odczuwa się „natomiast wyraźny brak publikacji, która by dała spojrzenie na całość”. Próbą wypełnienia tej luki ma być właśnie książka Prof. Dylíka.

W kilkunastu rozdziałach daje Autor przegląd „głównych składników krajobrazu i najważniejszych zjawisk ludzkich” Ziem Odzyskanych oraz wydobywa związki między nimi zachodzące. Rozdział pierwszy: „Wiadomości wstępne” rozpoczyna Autor od podania ogólnych informacji dotyczących położenia, obszaru i wielkości Ziem Odzyskanych, następnie przechodzi do omówienia przeobrażeń etnicznych i politycznych, jakie się dokonywały na tym obszarze od czasów prehistorycznych aż do chwili obecnej. W przeciwstawieniu do powolnych przemian etnicznych gwałtowne i szybkie zmiany polityczne, ustawiczne przesuwanie się granic na wschód lub zachód są wyrazem ciągłych zmagañ polsko-niemieckich. Obraz tych przeobrażeń etnicznych, zmiany zasięgu terytorialnego Słowian oraz zmiany zachodnich granic Państwa Polskiego zestawia odnośna mapa. Obszerny rozdział poświęca Autor omówieniu położenia geograficznego Ziem Odzyskanych. Nie poprzestaje jednak tylko na wyliczeniu i określeniu cech położenia, lecz rozpatruje możliwości, jakie z tego wynikają, uważając, że „wśród wielu wysokich wartości, które wnoszą Polsce Ziemie Odzyskane, najważniejsze są następstwem ich sytuacji geograficznej. Równocześnie właśnie położenie geograficzne najdobitniej świadczy o naturalnym związku tych ziem z resztą Polski. Jest więc najlepszym uzasadnieniem dokonanej inkorporacji”. Określając położenie Ziem Odzyskanych na tle Europy i Polski uzasadnia i kładzie duży nacisk na ich naturalny związek z resztą ziem polskich, stwierdzając, że „cechy położenia i zawarty w nich sens jedności geograficznej Ziem Odzyskanych z Polską wskazują wyraźnie, że rozciąganie nad nimi politycznego władztwa niemieckiego musiało się odbywać drogą gwałtu, drogą orężnego podboju”. Te charakterystyczne cechy położenia geograficznego Ziem Odzyskanych obrazuje załączona mapa. W rozdziale następnym zajmuje się Autor ukształtowaniem